

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEZEL, ZDRUŽITE SE!

Glasilo sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Casopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalec« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon uredništva in uprave 32-631, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284. — Račun pri Mestni hrani in Ljubljani 601-606-1-221. List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE
ST. 30 / 20. JULIJA 1956 / LETO XV. / CENA 10 DIN

OB DVAINDVAJSETEM JULIJU — DNEVU VSTAJE

NAPREDNA IDEJA

postane materialna sila, kadar jo usvoje množice

JANKO RUDOLF

Iz trpljenja, krvi, ruševin in neizmernega gorja, postane lepši, svetlejši dom za vse naše delovne ljudi. Domovino, kjer naj se enkrat za vselej odpravi izkoriščanje človeka po človeku, ki naj bo prvič v naši zgodovini resnično to, kar ta velika in sveta beseda poštenemu delovnemu človeku pomeni.

Pričelo se je najslavnije obdobje naše zgodovine. Najslavnije ne samo po velikih, nikdar pozabljenih bojih in zmagah, temveč predvsem zato, kar je v tem obdobju naš delovni človek prvič postal aktivni tvorec svoje lastne zgodovine in odločujoči činitelj v našem bodočem življenju. Ko se danes oziramo na preteklo razdobje, sem nam v vsej preprostosti in veličini obenem razkriva velika resnica in ta je, da postane napredna revolucionarna ideja neuničljiva materialna sila, kadar jo usvojijo množice. In res, hoteenje po svobodi, volja do zmage, vera v pravičnost naše stvari, zavest, da je samo ena pot — in to brezkompromisna borba na življenje in smrt, ki nas lahko reši — to je bila tista velika sila, ki je premagala stokrat močnejšega sovražnika, to je bila tista sila, ki je rušila vse prepreke in je bila močnejša kot vse sovražnikove utrube, njegovo orožje, tehnika in njegov brezhilni vojaški stroj.

Zgodovinska izkušnja, ki nam jo je dala naša revolucija, pa je v tem, da je človek s svojo jasno zavestjo, kaj hoče, ki ima neuničljivo voljo to doseči, taka tvorna sila, ki pod prekaljenim revolucionarnim in z marksistično znanostjo oboroženim vodstvom, kot je naše s tovarišem Titom na čelu, lahko doseže vsak, pa naj si bo še tako težko dosegljiv cilj, če je le ta zgodovinsko utemeljen in možen.

Resničnost in veličino te zgodovinske izkušnje naše revolucije moremo prav letos, ko 22. julija praznujemo petnajsto obletnico pričetka oborožene vstaje slovenskega ljudstva, ceniti v vsej celovitosti in veljavi. Dobrih deset let veličastnih naporov v graditvi svobodne socialistične domovine nam to zgodovinsko resnico povsem otipljivo in neovrgljivo potrjuje. Prav nič pa ni pretirano trditi, da ne bo nobeno ljudstvo pod tako težkimi pogoji utiralo sebi pot v socialistični preobrazbi, kot smo si jo morali mi. Vsem nam je še živo v spominu, kako smo morali premagovati žilave ostanke izkoriščevalskih razredov, ki so se z vsemi silami upirali našim ogromnim naporom za obnovo in industrijski razvoj naše države. Usodno leto 1948 in vse, kar je potem sledilo, je še tako b'izu, posledice nezasištanega pritiska, kateremu smo bili izpostavljeni z Vzhoda, pa še sedaj občutimo, tako da nam je naša zmaga, ki smo jo tudi v tem boju izbojevali, toliko bolj dragocena ter nas toliko

bolj navdaja s ponosom. Mednarodni razvoj po letu 1948 in priznanje pravilne politike, ki nam jo je takrat začrtalo naše vodstvo, pa samo ponovno potrjuje doslednost in neustrašenost našega vodstva, njegovo povezanost z ljudstvom naše domovine in njegovimi interesi, kakor tudi svoji internacionalni socialistični patriotizem, ki smo mu bili vedno in smo mu zvesti tudi danes.

V najtežjih časih, ko je kazalo, da smo osamljeni in izpostavljeni najrazličnejšim pritiskom z vseh strani in ko je bila edina sila, na katero smo se lahko naslonili, samo naš jugoslovanski delovni človek, smo prav tako neustrašeno, kot v času oborožene borbe, zaupajoč sami vase in svoje lastne zmogljivosti, še krepkeje in odločneje krenili naprej, po začrtani poti socialistične graditve. Prav v tem času smo prvi v zgodovini človeštva pogumno zarezali prve brazde resničnih socialističnih svobodnih odnosov v družbeno občeno med ljudmi. Pričeli smo z delavskimi sveti v tovarnah, rudnikih, na velikih gradbiščih in drugod ter preko najrazličnejših organov družbenega upravljanja na vseh področjih družbenega življenja ter s komunalnim sistemom graditi sistem resnične socialistične demokracije, ki nam je v tako kratkem času obrodil sicer začetne, toda kljub temu ogromne in odločilne rezultate.

V tem času smo v najtežjih ekonomskih pogojih gradili svojo domovino. Odvrgli smo metodo birokratskega upravljanja, krepko smo spodrežali tla birokratizmu, ki se je, čeprav šele v svojih prvih začetkih, toda vendarle tudi pri nas pokazal kot ena največjih nevarnosti za socialistični razvoj. Premagovali smo ogromne težave, ki se lahko primerjajo s težavami v oboroženi borbi. Toda dosegli smo prav tako veličastne zmage, ki jih lahko po njih veličini in pomembnosti primerjamo s težko plačanimi zmagami takrat, ko smo se borili s puško v roki. Tudi sedaj se je pokazalo, da je zavest močnejša kot pa so sile, ki nam stojijo na poti. Primeri požrtvovalnosti, nezbičnosti, tovarištva in neumorne dejavnosti naše povojne graditve, so tako blesteči, da so nam lahko sedaj in da bodo tudi še bodočim rodovom velika vzpodbuda v borbi za napredek.

Nobenega dvoma ni, da imamo pred seboj še mnogo težav. Toda prav tako je tudi res, da so naši doseženi uspehi takšni, da nam kažejo, da bomo tudi v bodoče lahko uspešno napredovali, če nas bo pri našem delu vodila ista zavest, kot nas je preteklih petnajst let, od 22. julija 1941 pa do danes. Zato naj nam bo 22. julij praznik oborožene vstaje slovenskega ljudstva neusahljiv izvor, iz katerega bomo črpali pobude za nadaljnje delo, neustrašenost in požrtvovalnost, za našo bodočo graditve tako mi kakor tudi naša bodoča pokolenja.

V tem pa je tudi največji in neprecenljivi pomen obletnice, dneva ko je na Slovenskem počila prva partizanska puška

VSEM NAŠIM ORGANIZACIJAM, BRALCEM IN NAROČNIKOM,

čestita ob

DNEVU VSTAJE

REPUBLICKI SVET SINDIKATOV SLOVENIJE IN DELAVSKA ENOTNOST

22. julij, dan, ko je l. 1941 počila prva partizanska puška v Sloveniji, praznujemo vsako leto kot dan začetka oboroženega upora slovenskega ljudstva. Prvič v dolgi ter mučni zgodovini so slovenski delovni ljudje z nekaj puškami pričeli borbo za svojo lastno osvoboditev, prvič za resnično svoje lastne interese. 22. julij je potemtakem dan, ki je odločilen za vso našo nadaljnjo usodo, kajti ta dan je naše ljudstvo vzelo svojo usodo v lastne roke, s tem dnem se začela težak in dolgotrajen boj, v katerem prerušča naš narod iz naroda hlapcev v narod gospodarjev.

Zgodovinska odločitev, ki jo je 4. julija 1941 sprejel Centralni komitej Komunistične partije Jugoslavije o pričetku oborožene vstaje proti okupatorju in njegovim domačim pomagačem in poziv, ki ga je naslovil na vse poštene rodoljube naše zaščitene domovine, v boj proti stokratno močnejšim sovražnikom, sta pomenila za nas klic, ki smo se mu odzvali, klic, kateremu smo ves čas sledili in končno tudi zmagali.

Komunistična partija Jugoslavije, ki se je pod vodstvom tovariša Tita že nekaj let pred vojno v najtežjih pogojih nezasištanega terorja protiljudskih režimov pripravljala na odločilni spopad z izkoriščevalci delovnega ljudstva, je s tem sklepom prevzela nase veliko zgodovinsko odgovornost. Zgodovinsko pomembni izpit marksistične zrelosti in proletarske revolucionarnosti pa je opravila nad vse častno. Kako pomembno je to, ne samo za jugoslovansko ljudstvo, temveč tudi za borbo vsega podjarmljenega človeštva pa nam je pokazala že dokaj zgovorna polpretekla zgodovina.

Trezna presoja revolucionarne situacije in stvarnih možnosti za uspešno borbo jugoslovanskih narodov v času druge svetovne vojne, neprecenljiva neustrašenost in pripravljenost na žrtve, neuničljivo hoteenje po svobodi in ustvarjenju pravičnejšega družbenega sistema, neomajna vera v požrtvovalnost zatiranega delovnega ljudstva v borbi za osvoboditev, to je bilo skoraj vse, s čimer je naša Partija razpolagala, ko se je odločila za ta zgodovinski in usodni korak. Maloštevilni, toda v težki ilegalni borbi prekaljeni borci-komunisti, pa so bili tista osnovna sila, ki je potegnila za seboj vse, kar je bilo med našim ljudstvom poštenega, dobronamernega, vse, ki so hoteli osvoboditi svojo domovino, domovino, ki naj

S sprejema delegacije Generalne konfederacije dela Italije na Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije. Sekretar Generalne konfederacije in vodja delegacije, Secondo Pessi, odgovarja na vprašanja novinarjev.

Storili bomo vse

za vedno boljše obojestransko razumevanje

V soboto, 14. julija, je zapustila Jugoslavijo petčlanska delegacija CGIL (Generalne konfederacije dela Italije), ki je bila na obisku v naši državi, da vzpostavi stike z jugoslovanskimi sindikati. Pred odhodom se je delegacija zadržala nekaj dni v Sloveniji kot gost Republiškega sveta Zveze sindikatov. Ob tej priložnosti je uredništvo zaprosilo italijanske goste, da za Delavsko enotnost napišejo o pomenu in uspehih svojega obiska. Delegacija se je vabilu odzvala in njihovo pismo v celoti objavljamo.

»V trenutku, ko zapuščamo jugoslovanska tla, izraža delegacija CGIL (Generalne konfederacije dela Italije) svoje veliko zadovoljstvo nad prisrčnimi razgovori z vodstvom Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije in z vsemi ostalimi tovariši iz raznih republiških sindikalnih vodstev.

Z živim zadovoljstvom lahko tudi izjavimo, da je bil namen našega potovanja v polni meri dosežen.

Ceprav je bilo naše bivanje v Jugoslaviji kratko, vendar lahko ugotavljamo, kako se delavski razred in ljudstvo zavzema v resnem naporu pri gradnji socializma v svoji domovini.

Svojevstvene oblike organizacije proizvodnje, administrativne decentralizacije in posebno demokratičnosti, v kakršnem koli vidiku v jugoslovanski skupnosti, so vzbudili v nas živo zanimanje in zaslužijo — po našem mišljenju — globlje proučevanje vsega mednarodnega delavskega gibanja.

Ze doseženi uspehi na raznih proizvodnih področjih so predvsem z ozirom na težke pogoje, v katerih se je znašlo v svojem prizadevanju jugoslovansko ljudstvo) po našem mišljenju, dokaz prizadevnosti in navdušenja, s katerim delavci upravljajo svoje tovarne in ekonomske življenjske dežele.

Tudi vaši sindikati zaslužijo, da bi jih ostala delavska gibanja vsega sveta pazljivo proučevala, tako v okviru konstruktivnih naporov Vaše celotne dežele, zlasti pa v njeni važni vlogi, kot pobudnika prizadevanj za izboljšanje in razvoj proizvodnega procesa, v korist vsega ljudstva, ter v svojem prizadevanju za stalno izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev delavcev.

Italijansko sindikalno gibanje se zaveda, da je treba razširiti in utrditi bratske vezi med različnimi sindikalnimi gibanji vseh dežel, s ciljem boljšega spoznavanja dejavnosti in izkušenj. Pri tem pa z grenkobo ugotavlja, da v nekaj zadnjih letih te vezi med našimi deželami niso vedno obstajale v polni meri, kar ni bilo v prid mednarodnemu delavskemu gibanju.

Naša delegacija v imenu CGIL in italijanskih delavcev še enkrat pozdravlja delavce in ljudstvo Jugoslavije in jim želi vedno večjih uspehov pri izgradnji socializma. Vložila bo vsakršen napor za vedno boljše obojestransko spoznavanje, za vedno ožje sodelovanje med obema delavskima in demokratičnima gibanjima, v korist obeh dežel in prijateljstva ljudstev obeh držav.

20.000 DINARJEV

Za Tiskovni sklad »Delavske enotnosti«

Sporočamo Vam, da smo nazkazali na Vaš tekouči račun 20.000 dinarjev za Tiskovni sklad namesto čestitke bralcem v počastitev 22. julija dneva vstaje slovenskega naroda.

Vodstvu občinskega sindikalnega sveta Center se najlepše zahvaljujemo za njihov prispevek v Tiskovni sklad in jim čestitamo ob prazniku vstaje — 22. juliju, Uredništvo

TOVARIŠ VREČKO NAM PIŠE

Tovariš urednik!

Da, začudili smo se novi obliki našega glasila. To si v uvodu svojega sporočila tudi Ti povedal in iz vsega je razvidno, da je stvar nastala kar preko noči, saj o tem poprej v našem glasilu sploh ni bilo govora. Sporočam Ti svoje mišljenje in tudi mišljenje nekaterih drugih, da je oblika kar prijetna, pač pa nas zanima nekaj drugega.

Večkrat je uredništvo navelo vprašanje stroškov, kar vse smo potem povezali s tiskovnim skladom. Sedaj pa nisi nič omenil, kakšni bodo novi stroški, in mi laiki si tudi ne moremo predstavljati, ali bo list cenejši ali dražji. Seveda je prvo zaželeno, drugo pa ne, saj je razumljivo, da naročnine ni mogoče zvišati, v tiskovni sklad pa tudi ne priteka denar tako, kakor si želimo. Sicer pa ste to prav gotovo poprej ocenili. Le v sporočilo si morda pozabil napisati:

In še nekaj. Ali je bila ta sprememba potrebna? En list je »šel« v tiskarno, kjer se je sedaj tiskala Delavska enotnost, naše glasilo pa je prešlo v tiskarno, kjer se je prej tiskal »Ljubljanski dnevnik«.

Glede razporeditve člankov po vsebini mi je kar všeč, samo na vrhu naj bo to bolj razvidno. Toda v zvezi s tiskom sporočam še to, da je tisk slabši in to, predvsem slike, pa tudi nekatere črke, oziroma vrste je težko prebrati. Verjetno so stroji slabi ali kaj, kajti drugače bi gotovo radi dali na svetlo tak tisk, kakor se to spodobi za XX. stoletje.

P. Vrečko, Celje

Tovariš Vrečko!

Veseli nas, da si povedal svoje mnenje o novi oblikovni plati našega lista. Prav je tudi, da si povedal svoje pomisleke glede tiska in slik. Veseli nas, če nas bralci opozore na kakršnokoli pomanjkljivost, saj potem lažje odpravljamo napake, pri nas v ured-

ništvu in seveda tudi v tiskarni.

Zal pa Ti danes še ne morem odgovoriti, ali bodo stroški za naš list sedaj manjši ali večji, odkar smo se preselili v novo tiskarno. Kot veš, smo premenjali tiskarno tako rekoč čez noč. Mi in vodstvo tiskarne smo se znašli v hudi zagati. Pravzaprav še sedaj nimamo jasnega računa, koliko nas bo stal list. Takoj, ko bomo vedeli za stroške, bomo to pojasnili vsem bralcem.

Zelo resne pomisleke imaš glede tiska, slik in črk. Tudi

mi nismo zadovoljni. Res, tisk je sedaj slabši kot prej, tudi slike niso najboljše in črkovni material nam ni vselej povšeči. Mi in bralci, torej vsi skupaj, moramo upoštevati, da imajo tiskarji tudi svoje težave. Radi bi nam postregli z bogato izbiro črk, toda — nimajo jih. No, upamo pa, da se bo stvar postopoma izboljšala, saj si bomo prizadevali tako v uredništvu kot si bodo prizadevali delavci v tiskarni urediti list čimbolje, izboljšati tisk, da boš Ti, tovariš Vrečko, in ostali bralci zadovoljni z »Delavsko enotnostjo«.

UREDNIK

PLENUM REPUBLIŠKEGA SINDIKATA SLOVENSkih RUDARJEV IN METALURGOV

Najvažnejše-proizvodnja

V preteklem tednu je bil v Celju plenum republiškega odbora sindikata slovenskih rudarjev in metalurgov. Med drugim so se ga udeležili Ivan Zdravec, tajnik Centralnega odbora sindikata rudarjev Jugoslavije, Jože Plevnik, član Republiškega odbora sindikata rudarjev Slovenije, in nekateri direktorji slovenskih rudnikov.

Podatki, ki jih ima na razpolago Republiški odbor tega sindikata, kažejo, da se je proizvodnja rjavega premoga in lignita v primerjavi z letom 1939 dvignila za 85 odstotkov, število zaposlenih pa za 81 odstotkov. V letu 1939 so v naših rudnikih nakopali 1.800.000 ton premoga, lani pa 3 milijone ton premoga. Rudniška storitev znaša v rudniku Trbovlje—Hrastnik 1,07 tone dnevno za zaposlenega, v Zagorju 1,066, v Kočevju 0,050 itd. V prvih mesecih so v slovenskih rudnikih nakopali za 5 odstotkov več premoga kot lani, število delovne sile pa se je povečalo za 1,5 odstotka. Podatki torej govorijo o postopnem naraščanju proizvodnje in proizvodnosti.

Zanimivi so podatki, ki jih je

zbral republiški odbor o proizvodnosti v nekaterih naših in inozemskih metalurških podjetjih. V Jugoslaviji porabimo za eno tona jekla 78 ur, v Nemčiji 38 ur, v ZDA 13,7 ur itd. Proizvodnost v naših tovrstnih podjetjih napreduje, vendar je še daleč pod evropskim povprečjem.

Ko so na plenumu govorili o proizvodnih nalogah in rasti storilnosti dela, so poudarili, da v metalurških in rudniških podjetjih še vedno obstajajo možnosti za izboljšanje proizvodnje. S tem v zvezi pa bo treba posvetiti vso skrb vzgoji kadrov. Delavci, ki prihajajo na delo, bo treba seznaniti z njihovimi nalogami, zaščitnimi ukrepi ter z vsem, kar je zvezano z delovnim mestom. Na ta način se bo moč izogniti nekaterim preštevilnim nesrečam, nezgodam in obolenjem.

Spričo nekaterih objektivnih težav (pomanjkanje električnega toka, premoga) nekatera metalurška podjetja niso realizirala planiranega obsega proizvodnje. Vendar bi kljub temu, ob večji prizadevnosti posameznikov, lahko bilo bolje. O tem bi morali v podjetjih več razpravljati. Sindikalne organizacije in delavski sveti se bodo morali temeljiteje seznaniti z gospodarskimi predpisi, hkrati pa dajati več pobude za delo v podjetjih. Na ta način bomo znatno prispevali k izboljšanju proizvodnje in dvigu življenjske ravni.

N. B.

Pomembna pobuda

Pri okrajnem sindikalnem svetu v Ljubljani so odprli pravno posvetovalnico, v kateri so strokovnjaki sodišča, Zavoda za socialno zavarovanje in inšpekcije dela. Vsi ti izvedenci so hkrati tudi sindikalni funkcionarji. Vsako sredo je v prostorih OSS dežurni član posvetovalnice, ki odgovarja na vprašanja članov sindikalnih organizacij. V primerih, ko ne more dežurni član takoj odgovoriti na postavljena vprašanja, se sestane kolektivni organ, ki natanko prouči določeno vprašanje. Zanimirane članu potom pošljejo še pismeni odgovor.

Pravna posvetovalnica pri OSS v Ljubljani je ena izmed prvih ustanov te vrste v Sloveniji. Ustanovili so jo, da bi pomagali delavcem, uslužbencem in gospodarskim organizacijam bolje spoznavati njihove pravice in dolžnosti. Obenem pa jim bodo tako prihranili prenekatero stroške za odvetnika! Okrajni sin-

dikalni svet bo tako lažje ugotavljal, kateri problemi so najbolj pereči, in bodo zato lažje usmerjali sindikalne organizacije v urejanje teh vprašanj.

POZIV

upravičencem otroških dodatkov

Pozivamo vse tiste upravičence otroških dodatkov, KI SO LASTNIKI ALI SOLASTNIKI ZEMJIŠČ, KI SO JIH ODDALI V BREZPLAČEN ZAKUP kmetijskim drugim, drž. posestvom ali katerim koli organizacijam oziroma ustanovam, DA TO TAKOJ SPOROČE zavodu za socialno zavarovanje, ki jim je izdal odločbo o priznanju otroških dodatkov. Po spremenjeni uredbi o otroških dodatkih (Uradni list FLRJ št. 26/56) namreč oddaja v brezplačen zakup bremen lastnika oz. solastnika zemlje, kot da sam uživa zemljo. S pravočasno priglasitvijo bodo upravičenci omogočili zavodu, da bodo čimprej izdali nove odločbe, da ne bodo nastala večja preplačila, ki bi jih morali upravičenci vračati. Zavodi bodo sicer sami izvršili določbe spremenjene uredbe po uradni dolžnosti.

DRUŽBENO UPRAVLJANJE V KOPRSKEM OKRAJU

NI JIM VSEENO

kako bodo upravljali in gospodarili

Na pobudo občinskega sindikalnega sveta Piran je bil pripravljen seminar za člane delavskih svetov in upravnih odborov vseh podjetij v občini Piran. Seminar je trajal tri tedne in bil v Piranu, Portorožu in Sečoveljah.

Udeleženci seminarja so s svojo udeležbo dokazali, da jim ni vseeno, kako bodo v svoji mandatni dobi izvrševali zaupane jim naloge. Predavatelji so se temeljito pripravili in po vsakem predavanju je bila zelo živahna razprava.

Ze po prvih predavanjih je bilo opaziti uspeh, saj so člani delavskega upravljanja spoznali važnost in odgovornost svojih nalog.

Na seminarju so obravnavali: Zakon o upravljanju državnih gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih; Uredbo o gospodarjenju z osnovnimi sredstvi; uredbo o formiranju in delitvi dobička; uredbo o knjigovodstvu; razpravo o družbenem planu za leto 1956; predpise o komunalni ureditvi; Zakon o socialnem zavarovanju; predpise o otroških dodatkih; uredbo o varstvu noseče žene in doječe matere; uredbo o ustanovitvi in razvezi delovnega razmerja; uredbo o odpustih; uredbo o delovnih knjižicah; uredbo o va-

Najboljši so bili tovariši iz gradbenega podjetja »Konstruktor«, Ladjedelnice, »Mesa« in Splošne plovbe iz Pirana; »Palace Hotela« in »Central Hotela« iz Portoroža in rudnika črnega premoga iz Sečovelj.

Seminar je obiskalo skupno 3009 članov organov delavskega upravljanja in drugih funkcionarjev. To je vsekakor lep uspeh. K temu uspehu je znatno pripomogel Občinski komitej ZKS iz Pirana.

Spomenik štirim junakom

Na trdni Ocvirkovi domačiji je raslo 12 otrok. Njihovo življenje je bilo že v rani mladosti polno tegob, saj so morali oditi po svetu iskat kruha. Dva izmed njih sta se posvetila študiju. Prvi, Martin je ravno dokončal pravne študije, drugi, Gregec, pa je bil še na univerzi, ko nas je zatekla krvava vojna vihra. Oba, Martin in Grega, sta takoj v začetku pričela aktivno sodelovati v prvem sunku naše revolucije. Le majhna neprevidnost je zadošlovala in bila sta izdana. Nemci so aretirali Gregeca, kot talca pa so zaprli brata Viktorja in očeta Gregorja ter sestro Jožico. Odpeljali so jih v taborišče, odkoder se brat Gregec in sestra Jožica msta nikdar več vrnila.

Tudi brata Alojz in Peter sta zavzela častni mesti v naši borbi. Peter je padel kot borec Kozjanskega odreda jeseni leta

Mamici Ocvirkovi iz Kompola nad Storami v čast in ponos

Dvanajstim si življenje dala, dvanajst svojih si zibala, dvanajst si skrbno jih vzgojila, dvanajst si srčno jih ljubila.

Štiri od teh za vedno si zgubila, štiri od teh uničila je sila, štiri od teh smo častno zapisali, štiri od teh smo tudi maščevali.

V nedeljo, 15. julija, so slovesno odkrili na Ocvirkovi hiši v Kompolah spomenik štirim padlim članom te družine. Po odkritju spominske plošče je bil kratek, toda lep kulturni program. Sodelovalo je celjsko Mestno gledališče in Svoboda iz Stor.

Nikolaj Pirnat; Na bunker, 1944

KAKO JE Z REZERVNIMI SKLADI IN S SKLADI ZA SAMOSTOJNO RAZPOLAGANJE V TRGOVSKIH PODJETJIH

Nove možnosti

za pocenitev blaga in ustalitev trga

Zadnji čas, ko so začela nekatera industrijska podjetja zniževati cene blagu, smo potrošniki občutili, da trgovina v tem zaostaja. Pocenitev blaga smo čutili le deloma, oziroma precej pozneje, kot je to storila na primer tekstilna industrija. Zakaj tako?

Za trgovino veljajo nekateri drugačni instrumenti kot za industrijo. Trgovina doslej na primer ni imela nekih namembnih sredstev za kritje izgub, nastalih pri zalozah blaga, kupljenih še po starih cenah. Izgub ni mogla kriti iz dobička, ker le tega praviloma ustvarja samo v tolikšni meri, da ne izkaže izgub v poslovanju. Za to so trgovski delavci že pred časom predlagali spremembo predpisov o izkoriščanju sredstev rezervnega sklada, da bi lahko hitreje in učinkoviteje sledili industriji. Zvezni izvršni svet je pred dnevi te predloge uresničil s spremembo predpisov o uporabi

sredstev rezervnega sklada in sklada za prosto razpolaganje trgovskih podjetij.

Po novih predpisih lahko trgovina uporabi sredstva iz rezervnega sklada že med letom in sicer za kritje negativnih razlik v ceni industrijskega blaga, ki ga ima na zalogi. To sme storiti, če je nabavna cena blaga iste vrste in kakovosti nižja od cene, po kateri je na zalog. Blago, ali pa če blaga zaradi slabše kakovosti ne more prodati niti po prejšnji nabavni ceni. Pod istimi pogoji bo smela trgovina izkoriščati sredstva iz skladov za samostojno razpolaganje, če je rezervni sklad premajhen. S posebnimi predpisi bo urejen način za pokritje negativnih razlik v ceni, ki nastajajo v zadrugi trgovini. Zvezni izvršni svet je razen tega sprejel še predpise o znižanju cen predvsem investicijskega materiala.

Čeprav ti predpisi niso rešili problema v celoti (sklad trgovin so razmeroma majhni, premajhni predvsem v podjetjih, kjer sredstva najbolj potrebujejo), so vendarle izhodišče za prebrotitev trenutnih težav, za znižanje cen ter so izhodišče za nadaljnje izpopolnjevanje sistema v trgovini.

Trgovina bo sedaj laže, po

nižjih cenah prodala neidoče blago, ki ga ima na zalogi. To je pomembno tefko za potrošnika kot za industrijo in ustalitev trga. Nekatera industrijska podjetja so namreč poleg zniževanja cen začela zmanjševati tudi proizvodnjo, ker trgovina ni kupovala toliko kot prej. Omenjeni ukrepi bodo torej vplivali na živahnejši blagovni promet, in ker bo promet živahnejši, bo industrija prav gotovo še pospeševala proizvodnjo.

POSNEMANJA VREDNA POBUDA DRUŠTVA ZOBOZDRAVNIKOV IN TEHNIKOV V NIŠU

Brezplačno zdravljenje vajencev

Društvo zobozdravnikov in tehnikov v Nišu je sporočilo Zavodu za socialno zavarovanje, da bo brezplačno zdravilo vse vajence v Nišu. Zavod za socialno zavarovanje naj bi le opremil ambulanto z vsemi potrebnimi sredstvi za sistematično zdravljenje.

Po dosedanjih pregledih ima 700 vajencev od tisoč po dva pokvarjena zoba. Tudi ostalih 300 nima povsem zdravih zob. Bolni zobje pa so vzrok številnih želodčnih bolezni. Zobozdravniki in tehniki so sklenili, da ne bodo vajencev samo zdravili, temveč jih bodo tudi poučili, kaj pomeni nega zob in kakšne posledice nastopijo, če si in ljudje ne varujejo.

Torej kot rečeno, je ta pobuda vredna vse pohvale, še več, vredna je posnemanja. Morda se bodo tudi med nami našli zdravniki, ki bodo na ta način sodelovali za zdrav delavski naraščaj.

V nedeljo, 15. julija so na Ocvirkovi hiši v Kompolah odkrili ploščo v spomin na štiri borec iz te hiše, ki so darovali svoja življenja za osvoboditev naše domovine.

Uredbo o disciplinski in materialni odgovornosti delavcev in uslužbencev državnih gospodarskih podjetij; uredbo o oskrbnini in drugih pravicah zaposlenih delavcev in uslužbencev; bančnem poslovanju; zavarovanju osnovnih in obratnih sredstev; predpise o higiensko-tehnični zaščiti in razpravljalni o bodočem šolstvu.

CEVASTE GRELCE IZDELUJEMO DOMA

Na razstavi povojnih izumov in tehničnih napredka je inž. E. Zabičar razstavil zanimivo konstrukcijsko stroja za izdelavo cevastih izdelkov — hemetično zaprtih kovinskih cevi, v katere je vložena grelna spirala. Teh grelcev doslej pri nas še niso izdelovali. Potrebni so v industriji za ogrevanje tekočin in uporabni v široki potrošnji pri električnih štedilnikih, radiatorjih itd. Tovarna »Rade Komčar« je že začela s poskusnim izdelovanjem cevastih grelcev, ki jih bodo kmalu dobili na trgu.

1944. Mladi Martin, ki se je od leta 1942 aktivno boril v partizanih, je po osvoboditvi padel zadet od izdajalčeve krogle.

Neizmerno je bilo gorje Ocvirkove matere ob izgubi štirih sinov, kar je lepo izrazil ljudski pesnik iz Stor Jakob Vodopivec v pesmi, ki jo je spesnil v spomin na najtežje dneve njenega življenja:

PLENUM OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA V MARIBORU

Trgovina na dnevnem redu

V Mariboru je bil IV. plenum Okrajnega sindikalnega sveta. Razpravljali so o nekaterih perečih problemih s področja trgovine ter pregledali, kako so se uresničile naloge, ki jih je sprejel zadnji plenum okrajnega sindikalnega sveta. O perečih problemih trgovine je poročal ljudski poslanec Mirko Longor.

Za razvoj trgovine je značilno, da kljub nekaterim uspehom še vedno zaostaja za razvojem gospodarstva. Povečal se je obseg blagovnega prometa, boljša

je ureditev trgovskih lokalov in kulturnejši je odnos do potrošnikov.

Osnovni pogoj za uspešnejše trgovanje so tudi primerne zaloge. Le-te so v veliki meri odvisne od pravilne kreditne politike. Trgovska podjetja v mariborskem okraju so z veseljem pozdravila pobudo komunalne banke, da bo odobranje kreditov temeljilo v bodoče ne toliko več na šablonskem izračunu, kolikor na analizi gospodarskega stanja in dejanskih potreb posameznih podjetij.

ROD SVOBODNJAKOV IN DOBROVLJAMOV

V noči med 6. in 7. jul. 1941 so komunisti raztrosili letake s pozivom na upor po vse Spodnji Savinjski dolini, razbili in premazali nemške napise, kažipote... Dne 24. julija je bila ustanovljena Savinjska četa. Vanjo je stopilo 17 Preboldčanov. — Šest dni nato prvi »ognjeni krsta«. — Med 30. julijem in 24. avgustom trosilne in sabotažne akcije, likvidacije izdajalcev... — V noči med 24. in 25. avgustom napad partizanov na rudnik Zabukovo. — In spet sabotažne akcije, likvidacije... Oktobar: ustanovitev I. Štajerskega bataljona.. napad na Soštanj.. boj na Creti... brežiški pohod...

Rod svobodnjakov med Mrzlico in Dobrovljami je planil v boj kakor njih predniki skoraj pred tri sto leti. Planil je v boj za svobodo, za človeka vredno življenje. Tla za boj so bila pripravljena že zdavnaj, zdavnaj prej.

»Parizarji so škripali v tvornico in iz nje. Fabrika je živela za zajtrk, kosilo in večerjo. Kakor pri skledi kislega mleka je teklo novo življenje med geltaki: fabrika je posnela smetano, preživniki so polokali mleko, delavec, ki je pital s svojo krvjo stroje in molzel denar iz njih, pa je ostal latvica, ki se je polnila za druge od geltaka do geltaka...»

Noč in dan se je kadilo iz tvorniškega dimnika. Šest dni so tekli brez prestanka stroji. Ob šestih zjutraj in ob šestih zvečer so se menjavali njihovi živji strežaji. Kakor obsedeni so tekali čolnički z otkom med menjajočim se osnutkom ter udarjali na lesena peresa, ki so si jih ob naglem peketanju podajala brez konca in kraja.

Ob nedeljah je počivala siva žival, da so ji počedili hlev in namazali ude. Takrat je bila žetev za gostilne...»

(Janko Kač: Moloh — socialno zgodovinski roman o preboldski tekstilni tovarni)

Leta in leta so živeli preboldski tkalci v temi, razklenjeni med tovarno, graščino, cerkev in gostilno, res podobni latvici mleka, iz katere zajema vsakdo po mili volji. Delavske organizacije niso poznali, za njih pravice se ni nihče zavzemal, sami je niso iskali ne terjali. Zategli žvižg sirene in osorni glasovi Temlerjev, Tauserjev, Skatizlov in drugih so jih vpregali v stroje, zakaj njim je bilo odmerjeno le težaško delo in — molk ter pokorščina.

Vendar je čas prinesel svoje. Odmev Oktobrske revolucije je odjeknil tudi v tem malem podeželskem kraju v Spodnji Savinjski dolini. Preboldski tkalci, ki so se vrnili iz ruskega ujetništva, so prinesli v domač kraj polno revolucionarnih idej o solidarnosti in moči delavskega razreda, o revoluciji, socializmu, boju... V tkalcih in tkalkah, do včeraj pokornih, molče sklonjenih nad stavbami, se je odlele budila zavest, spočetka rahlo, potlej vse močnejše, zavest o poslanstvu delavca, njegovi moči in pomenu.

Tkalci, ki so se vrnili iz ruskega ujetništva, so že imeli smisel za delavsko organizacijo. In ker je bila socialna demokracija okorna in se za te stvari ni menila, je priložnost iz-

koristila buržoazija. Narodno strokovna zveza, spočetka delavskim zahtevam naklonjena, si je v tovarni utrdila svoj položaj.

Na juriš, juhej partizani! — (Niko Pinač, iz cikla »Naša borba«)

Delavci so se je oklenili, saj niso vedeli za zveze med sindikalnimi voditelji in režimom. Četrto leto po vojni vihrji so delavci že strnjeno zahtevali večji kos kruha in v svarilo dvakrat za dan ustavili stroje... Režimski sindikat se je zdrznil. Nič več ni hotel slišati za zahteve delavcev in ti so ga zato zapuščali.

Jesen 1932. leta, v času monarhofašistične diktature, ko je bilo ukazano delavcem molčati, delati in »poljubljati šibo, ki jih je tepla«, se je v Preboldu porodila partijska organizacija. Njen ustanovitelj, Slavko Slander, domačin, sekretar celjskega Mesnega komiteja je prihajal na sestanke preboldskih komunistov, jih poučeval o ilegalnem delu, o ciljih Partije, o delu v društvih, širjenju napredne socialistične misli, jim presrboval literaturo, jih pripravljaj na

nutrišnji bližnji boj... Na večernih sestankih so se misli živo kresale in iskrale, se vsestransko razžarele. Med šestnajstimi zbranimi ni bilo nikogar, ki bi dejal: prešibak sem za to ali ono nalogo.

Res, samo šestnajst jih je bilo, šestnajst komunistov, klenih mož in žena med nekaj sto delavci in kmeti in vendar je njihov glas odtehtal bataljon. Besede komunistov, bodočnosti polne, so budile v ljudeh upanje na drugačno življenje. Da, budile so tudi v njih misli na boj, zakaj brez boja si ne bodo priborili svobode. In misel na svobodo, na življenje svobodnjaka, ki ga ne tlačijo kapitalist, ne mo-

skali, so kot volkovi planili nanje, in justica je pahnila dvajset preboldskih komunistov v celice Starega piskra in Sremske Mitrovice.

Prezgodaj so pirovali agenti in orožniki, prezgodaj je piroval inženir Statzl, ravnatelj Tekstilne tovarne. Zmotil se je, če so mislili, da lahko poslej počno z delavci karkoli se jim zazdi. Besede, izgovorjene ob delu, doma, na obisku, besede o delavskem boju, delavski organizaciji, ki varuje delavske interese, so se v tkalcih in tkalkah globoko zakoreninile. Seme, ki so ga posejali Slander, Kotnik, Hribarja, Turk..., je pognojilo korenine.

ravnateljstvu. In na dvorišče so pridrveli kamioni iz Zagreba. Lastniki so hoteli odpeljati blago. »Potlej pa le stavkajte, prekleto!« so kovali načrte.

V hipu se je sestel stavkovni odbor. Delavci so zahtevali: blago ostane v skladišču, tovarno poviša delavcem plače. Če ne stavkamo!

Stroji so se vrteli le nekaj ur. Potlej so umolkneli za dolgo. Delavstvo je zasedlo tovarno, razporedilo straže in čakalo. Nekoga dne, zgodaj popoldne, ko so skrivaj vdrl v tovarno molstri — stavkokazi, so jih potisnili skozi vrata.

Tedni so tekli, pogajanja so po polzevo napredovala, stroji so stali, delavci stražili tovarno, okoliško prebivalstvo po njih je prehranjevalo. Med najprednijimi delavci in naprednimi kmeti se je tiste dni spletla trdna vez, ki se je v boju, nekaj let, še okrepila.

In končno so delavci zmagovali. Iz tovarniškega dimnika se spet vsak dan valil oblak dima.

Odprla so se vrata starega Piskra in Sremske Mitrovice. Prebold sta se vrnila Slander, Slavko in Vilko, Hribarja, Turk, Kotnik... In potlej je delo komunistov še bolj zaživelo: Ustanovitev prve partijske ciklostilne ne tehnike... Osnovano društvo prijateljev Sovjetske zveze, ze... Okrepljen odbor Rdečih pomoči... Ustanovljena Vazbe, jemnost... Protidraginjski ciji... Protizivkoviceve monstracije...

Obzorje se je temnilo, temni oblaki so naznanjali bližajočo se hudo nevihto — vdor okupatorjev. Komunisti so se poravnali dvojni delo. V nobeni organizaciji in društvu ni bilo mesta za hitlerjance. Ljudstvo je bilo enotno.

In potlej so se preteči dogodki bližali s strelovito naglico. Komaj so se utegnili preboldski in drugi komunisti pomeniti, kaj naj store, če pridero Nemci, so se za njim zaprla vrata koncentracijskega taborišča. In ko so se aprila meseca vrnili, so se je trčila stara jugoslovanska stavba zamajala in zrušila, so v Preboldu in drugod že organizirali obrambne odbore, zbirali orožje za bližnji boj. In aprila so si že razdelili vojaške in politične posle in komunisti so kmalu odšli v ilegalno.

Dne 24. julija je bila ustanovljena Savinjska četa. Vanjo je stopilo 17 Preboldčanov. Posledni padli junakov so prevzemali novi. Rod svobodnjakov med Mrzlico in Dobrovljami je planil v boj...

»Pokažemo jim!« so besneli v

Sredi Prebolda stoji spomenik in na dvajsetih granitnih ploščah so vklesana imena 179 borec in žrtev fašističnega nasilja, ki so darovali svoja življenja za svobodo, tisto svobodo, ki jo danes uživamo in o kateri so preboldski tkalci sanjali med svojimi stavkami, v najtežjih dneh boja proti izkoriščevalcem.

PRISEGA na RASICI

Partizanski zastavi — rdeča slovenska — plapolata v vetru. Bori ponavljajo za komandantom:

„Jaz, partizan osvobodilne ljudske armade slovenskega naroda...“

Na jasi, kakih 200 metrov nad Rašico, stoji Kamniški bataljon. Rašiška četa, Mengeško-moravska, Radomeljka, Kamniška. Dvaindevdeset jih je, sedemdeset partizanov in pet partizank.

Nedelja je (17. avgusta 1941) in senca zahaja.

Roke krčevito stiskajo orožje. Besede kot iskre v nemajo srca... besede partizanske prisege.

... ki se ob boku slavne Delavske kmečke Rdeče armade Sovjetske zveze ter vseh ostalih za svobodo se borečih narodov...“

Vetrč prinese s seboj ropot. V dolini se pomika Svabska kolona. Kam se spet zalijo njihovi stroji? Prekleti! Zasužniti so skoro vso Evropo. Vojskujejo se z Angleži, njihova vojska osvaja Afriko, vdri v Rusijo.

In tu, sredi okupirane Evrope, pri vasici, ki ji pravijo Rašica, staja dvaindevdeset partizanov, mož in žena, ki so še čeraj skeli pri strojih in za obroč, danes pa prisegajo, da se bodo borili dotlej, dokler ne bo slovensko ljudstvo svobodno in srečno.

Samo dvaindevdeset jih je, ves, toda med njimi ni malo dušneža, ni ga, ki bi šel Svabske, ki se počutil osamljenega. Tu jih je dvaindevdeset, tam nekje na drugem hribu pa jih je sto, in spet dalje dve sto, in jutri jih bo tisoč in še več, in tam daleč na Vzhodu in Zahodu se vojskujejo milijonske armade svobodoljubnega človeštva.

... borim za osvoboditev in združitve slovenskega naroda...“

Naroda, ki nikoli ni bil svobodni, pa je vedno hrepenel po svobodi, ki nikoli ni bil združen, pa je vedno hrepenel po združitvi. Naroda, ki so ga zapustili lažni vodniki, zapustili in izdali kot že tlikokrat prej. Naroda, iz katerega so zrastle novi vodniki, ki so sebe vsega, vsak utrip svojega srca, posvetili svobodi in sreči ljudstva.

Nedelja je in senca zahaja. Dolina se koplje v njegovih zadnjih žarkih. Pri Ljubljani, za mejo, k' so jo okupatorji zarzali v grudi slovenske zemlje, že vstajajo megle.

Ljubljana... srce upora. Tam so 22. junija ustanovili Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet, ki je 15. julija pozvalo ljudstvo k upor.

Mesec dni je minilo od tedaj, plemen upora pa je zagorel v starih tisočev, ki danes skupno z borci Kamniškega bataljona prisegajo:

... za bratstvo in mir med narodi in med ljudmi, za sre-

neljšo bodočnost delovnega ljudstva...“

Kolikokrat so v Pozniškovem mlinu na Jeranovem govorili o tej srečnejši bodočnosti, kolikokrat so se sestali preganjani in zatirani, da bi govorili o delu, o boju za srečnejšo prihodnost.

Ze v marcu, še pred napadom na Jugoslavijo, so kamniški komunisti ustanovili revolucionarni vojni komite, ki je takoj po okupaciji začel pripravljati upor.

Ni bilo lahko. Mnogi jih niso razumeli. Govoril so: »Za Petra, hvala, zanj in za njegovo domovino se ne bomo borili...« Komunisti pa so pojasnjevali ljudem: »Ne za Petra in njegovo domovino, za vse nas in za našo domovino, za novo Jugoslavijo, drugačno, kot je bila dosedanja ki se je zaradi svoje grlobne zrušila kot hiša iz kart, za domovino enakopravnih narodov, domovino delovnih ljudi.«

Dvaindevsetega julija zjutraj so Nemci tulili od togote. Vse kamniške hiše so bile popisane z gesli, ki so pozivala ljudi, naj se upro okupatorju. Nemški napisi so vzginiti. Podivjani Nemci so pripeljali kamione in začeli seliti zavedne Kamničane. Svabsko nastlje pa je odprlo oči mnogim. Osvobodilno gibanje se je krepilo.

Cez teli dni se je v Orešnikovi vasi pekatarni v Velčjem potoku sestala vojni komite in sklenil,

da se bo vstaja začela v noči med 27. in 28. julijem.

To noč se je vstaja res tudi začela...

Zastavi plapolata v vetru, partizani prisegajo:

... PRISEGAM pred svojim narodom in svojimi sobojci...“

Tu je Rašiška četa. Stirideset borcev. Med njimi so »stari« partizani, ki so že junija odšli v gozdove nad Rašico. Kasneje so se jim pridružili še fantje iz Gameljna, Tacna in tudi Rašice. Dvaindevsetega julija so v Tacnu pod Šmarno goro smrtne nevarno ranili gestapovskega agenta. Njegov strel je prebudil vso Slovenijo.

... da bom oddal vse svoje sile in svoje sposobnosti osvobodilni stvari slovenskega naroda, delovnega ljudstva ter vsega naprednega in svobodoljubnega človeštva v sveti vojni proti fašističnim tlačiteljem in barbarom...“

In tu so partizani iz Mengša in Moravčah iz Radomelj, Duplje in Kamnika. Prvič so se predstavili Svabom v noči med 27. in 28. julijem. Takrat so uničili stroje v dupliški tovarni, ki je izdelovala smuči za nemško vojsko, zažgali in podrli mostove v Dupljici in Radomeljah, minirali črniške klance, uničili telefonske in telegrafске napeljave. V noči med 3. in 4. avgustom so napadli nemški vojaški avtobus, isto noč so ubili blizu Stahovce nad Kam-

Mile Klopčič:

Tri otrokove želje

Moj oče ima na roki žulje tri,
Moje srce si treh čudes želi:

Da bi prvi žulj postal cekin,
da bi vrt kupili zanj,
da moj oče vsak večer
hodil bi počivat vanj.
Da bi drugi žulj postal cvetlica,

da bi v vrtu nam cvetela,
da začudil bi se oče,
kadar bi se vrnil z dela,
Da bi tretji žulj postal nasmeh,

da bi ga očetu dal.
Rad bi videl vsaj enkrat,
da bi oče se smehljaj.

nikom višjega oficirja Gestapa. V Moravčah so napadli nemško orožniško postajo, ubili štiri Nemce, dva pa ranili. V Mengšu so ubili švabskega žandarja, v Palovčah dva žandarja, v moravških hribih je v krvi občežal nemški vojak.

... da ne bom zapustil partizanskih vrst, v katere sem prostovoljno in zavestno vstopil, in ne odložil orožja do popolne zmage nad fašističnimi okupatorji, do popolnega uresničenja velikega osvobodilnega cilja slovenskega naroda...“

Tu so tisti partizani, proti katerim se že vsi tednov brezuspešno vojskujejo dva nemška bataljona, podprta od enot žandarjev, policajev in gestapovcev, tisti partizani, o katerih je komandant nemškega 171. policijskega bataljona pisal: »Ob prihodu bataljona v Kamnik 9. avgusta 1941 je vladalo na okrožnem službenem področju Kamnika in Litije zelo napeto in nemirno stanje. Ze prve dni smo izvedli skupno s

181. bataljonom večjo akcijo proti opazeni tolpi. Od tedaj so bila skoro dnevno teroristična dejanja (umori folksojčterjev in Nemcem naklonjenih Slovencev, sabotaže na telefonskih in električnih vodih, vplomi, postavljanje pasti, obstreljevanje motornih vozil in še celo požig itd.)...“

Ukrepi proti terorističnim dejanjem — jemanje talcev, javno streljanje komunistov — dostej še niso dosegli pričakovane uspeha. Večji del prebivalstva simpatizira s teroristi in jih podpira zlasti z živili itd. V delovanju tolp vidijo hkrati osvobodilno borbo nacionalnega človeštva... Dostej ni bilo mogoče doseči, da bi prebivalstvo sodelovalo v boju proti tolpam... Število razpočljivih konfidentov, je vse premajhno...“

Tu so tisti partizani, zaradi katerih je moral nemški policijski major poročati svojim prostojnikom:

»Okrožja Kamnik trenutno še ni mogoče prištevati k pomirjenim predelom.«

Medtem ko v dolini Nemod besne od togote, prisega na Rašici partizanski bataljon:

... prisegam, da bom v boju za te velike osvobodilne cilje s svojo krvjo branil čast in nedotakljivost naše partizanske zastave in da bom, če bo potrebno, žrtvoval tudi svoje življenje.«

Na jasi nad Rašico stoji dvaindevdeset borcev osvobodilne ljudske armade slovenskega naroda... in z njimi so vsi, ki so vsi, ki so zaenkrat še ostali doma in v vaseh in mostih delujejo za isto veliko stvar, z njimi sta Skojevca Miklar in Miklavčič delavca iz »Titana«, ki so v Svabi 23. julija ubili na mostu čez Bistrico na Perovem, z njimi so vsi, ki trpe v okupatorjevih zaporih.

Vsak partizan prisega v imenu tisočev, stotisočev.

Nedelja je in senca zahaja. Roke krčevito stiskajo orožje, besede kot iskre v nemajo srca.

Sredi okupirane Evrope stoji dvaindevdeset partizanov in prisega, da ne bodo odložili orožja, dokler ne bo uresničen veliki osvobodilni cilj slovenskega naroda.

Iz dvaindevdeset grl se utrga vzklík kot zakletev, kot poziv vsemu narodu vsemu svobodoljubnemu človeštvu:

»ZA SVOBODO V BOJ!« Tako je prisegal Kamniški partizanski bataljon. In svoje prisege nikoli ni prelomil.

Dne 22. julija bo pri Muzeju narodne osvoboditve v Ljubljani pomembna slovesnost ob otvoritvi rekonstrukcij partijskih tiskarn. Iz postavka, ki ga objavljamo, bodo bralci lahko razbrali, kako so si grafičarji prizadevali razširjati resnico o osvobodilnem boju.

Palača »Grafika«.

Jože Moškrič, grafični delavec, narodni heroj, je zbiral okoli sebe zavedne tiskarje. Okoli mraku nas je povabil na sestanek. Usedel se je med nas. Bil je utrujen, zamišljen, zaskrbljen. Vedeli smo, da gre za nekaj nenavadnega. Ni prišel takoj z besedo na dan. Nekaj trenutkov ni nihče spregovoril. Spogledovali smo se in strmeli vanj.

Tedaj pa je Jože tiho spregovoril: »Že pred nekaj dnevi so me iskali. Vse kaže, da je policija izročila okupatorju naše naslove, aji pa so že domači izdajalci na delu. Na srečo me niso našli. Pravočasno sem se jim izmuznil.«

Zamišljal se je in še tiše govoril: »Tovariši, postal sem ilegalci. Dobil sem tuje dokumente, da se bom laže gibal. Jem in stanujem pri naših ljudeh. Domov ne hodim več, v službo tudi ne. Z domačimi se le skrivoma shajam.«

Obmolknil je in čez čas spet nadaljeval:

»Tovariši, okupator bo izvajal vse hujše nasilje. Sedaj se še ni povsem znašel. Iskal bo pomoč pri domačih izdajalcih. Treba bo strniti naše vrste. Takoj moramo organizirati osvobodilno gibanje med grafičarji. Partija računa na vaše sodelovanje. Naše vrste se morajo širiti. Ne smemo ostati tesni, sami vase zaprti. Mi moramo v širino, kajti le tako bo naše delo uspešno. Vse poštene grafičarje, ne glede na njihovo opredeljenost, moramo združiti proti okupatorju. Ali se razumemo?«

Nihče ni odgovoril na njegova vprašanja in vendar je bil jasen odgovor naših src. Potem smo se razgovarjali o položaju grafične organizacije, ki je bila zgolj strokovna, ali kot so rekli njeni voditelji »nepolitična« in v kateri smo leta 1937 skušali zrušiti njeno vodstvo. To se sicer ni povsem posrečilo. Vendar se je vrsta naprednih tovarišev vrnila v vodstvo in preprečila njeno popolno fašizacijo. Član grafične organizacije je moral biti obvezno prav vsak delavec ne glede na politično opredeljenost in versko prepričanje. Organizacija je ščitila le svoje ozke stanovske interese. Posebno skrb je Partija posvetila mladini, saj jo je že več let vzgajala v svojem duhu. Leta 1941 je obstajal že kar lep aktiv. In prav ta aktiv je bilo jedro, na katerega je Partija računala. O tem in še o mnogih drugih stvareh smo razpravljali. Potem je Jože zopet povzel:

»Tovariši! Danes se moramo natančno porazgovoriti o našem delu. Vsa komur bomo določili področje dela. Vsakdo bo moral ohraniti vse v najstrožji tajnosti. Ilegalno delo pod okupatorjem bo dosti težavnejše, kot je bilo v bivši Jugoslaviji.

Delati moramo tako, da ne bo nepotrebnih žrtev.

Tovariši! Partija vodi in organizira ljudsko osvobodilno gibanje, ker ima ona edina to politično in moralno pravico.«

Zopet je Jože utihnil, se za trenutek zamislil, nam vsakomur pogledal v oči in rekel: »Predlagal sem Partiji, da vas sprejme med svoje vrste.«

Bili smo presunjeni in srečni.

obenem. Jože pa je nadaljeval:

»Burič! Pri tebi se bomo zbrali v četrtki ob sedmih zvečer. Borse, Cimperman in Strekelj, ali se strinjate?«

Točno ob napovedanem času smo se zbrali. Razen Jožeta sta se sestanka udeležila tudi dva člana KPS, tovarišica Zdenka Kidrič in tovariš Tone Šušteršič. Na tem sestanku je bila ustanovljena prva partijska organizacija med grafičarji.

Zdi se mi, da je tedaj, ko je bila ustanovljena v grafični organizaciji partijska celica, šele planil plamen upora, ki je do tlej le tlel med slovenskimi tiskarji.

Neutrudno smo začeli delati med mladino. Njej smo posvečali največjo pozornost. Sila dovezeta je bila. Spoznala je, da sta nemški nacizem in italijanski fašizem na pohodu, da bo treba močno strniti naše vrste spričo nastopajoče težavne borbe. Moškrič je delal neutrudno. Vsak dan se je sestajal tako s starejšimi grafičarji kakor z mladino. Svoje delovanje je razširil na vsa tiskarska podjetja. Palača »Grafika« je postala za tiskarje pravcato ognjišče narodnoosvobodilnega gibanja. V njej se je zbiralo dan na dan na desetine tovarišev, ki so prišli ob delo zaradi okupacije ali pa so bili ilegalci.

Nekoga dne sta zmanjkala

Cimperman in Burič. Kasneje smo zvedeli, da sta odšla kot organizatorja in delavca v prvo ilegalno grafično tehniko med okupacijo. Cimperman si je omislil prvi ilegalni tiskarski stroj v Ljubljani za ponarejanje listin. Prav kmalu sta pričela delati v ilegalni tehniki, imenovani »Podmornica«, na Brdu pri Viču. Delo v tem bunkerju je bilo nepopisno težavno.

prave za bunker, kajti izdolben je bil v živo skalo. Dohod vanj je bil z dovozom v mrtvaški krsti, kakršne so sušili v sprednjem prostoru. Tehnika je ob neki blokadi propadla. Nato je Burič odšel še v tehniko »Toneta Tomšiča«, iz katere je ob izdaji pobegnil s tovarišem Pleškrom. Ker je bil Burič skrajno kompromitiran, je moral oditi v partizane.

leta 1942 odšel v partizane.

Jože Moškrič je po Borsstvem odhodu še razširjal partijsko organizacijo grafičnih delavcev, da bi bila laže kos svojim nalogam in da bi zmogla stalno dopoljevati svoje vrste. Vedel je, da bo moral Strekelj zapustiti grafičarje in delati sam v Trnovem. Zato sta s Strekeljem začela organizirati člane SKOJ ter jih priključevati partijski organizaciji. Skojevsko organizacija z Lojzatom Ajdiškom se je vidno širila. Pričela je s prvimi sabotažami, prinašanjem črkovnega in drugega materiala iz grafičnih podjetij, z odhajanjem v ilegalne tehnike kakor tudi v partizane.

Lojze Ajdišek, Rudolf Babnik in Bojan Sekula so odšli v tehniko v Jernejevji ulici. Nameščena je bila pod mizarsko delavnico in zelo dobro opremljena, toda že po nekaj dneh z izana. Tovariši so nekaj dni delo ustavili, nato pa ga zopet nadaljevali. Takoj prvi dan so vdrli Italijani v bunker. Ajdiška so na begu ustrelili, Babnika in mizarskega mojstra delavnice Turka pa ustrelili kot talca. Sekula tedaj ni bil v bunkerju, vendar so ga iz neznanega vzroka skoraj ob istem času prijeli in obsodili na večletno ječo.

Policija je bila Moškriču vedno za petami, stalno ga je preganjala in zasledovala. In ob neki priliki nam je dejal:

»Tovariši! Vsekakor je videti, da bom moral oditi v varnejši sektor, morda celo v partizane. Kakor veste, sam ne odločam o tem. Veseli me, da se je partijska organizacija že tako ufrdila, da bomo lahko na enem naših sledečih sestankov sprejeli v Partijo zopet več članov.«

Na prvem sestanku so bili res sprejeti v Partijo Zlatko Močnik, Stane Glavač, Viktor Ilvar in Lado Trobevskec, kmalu za njimi pa še Viktor Avsenek, Jože Neumann in Franjo Vetrlih. Moškrič in Strekelj sta prihajala vse redkeje na sestanke grafičarjev. Najprej je izginil Strekelj. Nihče ni več spraševal po njem. Do meseca maja leta 1942 je bil v komiteju Trnovo, nato pa je šel v ilegalo.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Naša vojska

Kdo pa so ti mladi fantje,
ki korakajo skoz vas?
Kdo pa so ti mladi fantje,
ki jim tak žari obraz?

Kdo pa so dekleta mlada,
puške imajo na ramah?
Kdo pa so dekleta mlada,
ali ni jih prav nič strah?

To so mladi partizani,
neupogljivega duha,
to so mladi partizani,
borci novega sveta.

To so mlade partizanke,
slušale so glas srca.
To so mlade partizanke,
strah pustile so doma!

PRVI STRELI

Prvi streli

»Delavci! Strnite svoje vrste, kujte krepko proletarsko enotnost v boju za naše pravične zahteve. Vi ste najzavednejši in najbolj borbeni del slovenskega naroda, zato na vas, najboljših sinovih tega naroda, leži njegova usoda in bodočnost. Stopite na čelo osvobodilnega boja slovenskega naroda!«

(Iz aprilskega proglaša CK KPS 1. 1941)

Jesenice 1941.

Najprej so prišli na Jesenice Italijani, ki pa so že po nekaj dneh v veliko veselje kulturbundovcev zapustili Gorenjsko. Namesto njih so prišle čez Karavanke Hitlerjeve čete.

Na Jesenicah je bilo takrat 26 komunistov. Malo po številu, toda prekaljenih v razrednem boju. Vodil jih je narodni heroj Gregorčič, španski bорец. Ti so pripravili vstajo.

Ze 27. aprila so sklical sestanek z nacionalisti iz SK »Bratstvo« in se dogovorili za enoten boj proti okupatorju. Sredi maja je bil ustanovljen vojni komitej, ki je začel zbirati orožje, strelivo in vse kar je potrebno za oboroženo vstajo.

Pravih partizanov še ni bilo. Bilj so ilegalci, ki so se pred zasledovanjem gestapa umaknili v gozdove. Po napadu na Sovjetsko zvezo so šli tudi komunisti v gozdove. Takrat so bile tri skupine partizanov: na Obranci, na Mežakliji, v Hrašniku pod Stolom in v Mirci nad Jesenicami. Zbirali so orožje in politično delali na terenu. Akcija za podporo partizanom je bila tako močna, da so kar javno zbirali prispevke za Osvobodilno Fronto po tovarnah. Žene so javno nosile hrano v taborišča in tudi sami partizani so se v taboriščih, ne meneč se za Nemce, urili in streljanju, saj je imela večina njih prvič orožje v rokah. Peli so stare se izpred vojne poznane pesmi: Kovačji smo, Nabrusimo kose, Bilečanko, Le vkup, le vkup uboga gmajna in Pikapolonico, ki so jo prinesli španski borci.

Dne 17. julija je bila že konferenca na Jelovici, na kateri so bili poleg predstavnikov Jesenic še delegati iz Nomenja, Kroke, Begunj, Tržiča, Kranja in Poljan-ške doline ter zastopnika Kamniškega odreda. Po analizi političnega položaja so se zedinili, da so že zreli pogoji za začetek oborožene vstaje na Gorenjskem. Sklenili so, naj se ustanovi Cankarjev bataljon (ustanovljen je bil 5. avgusta). Za komandanta je bil določen Jože Gregorčič, za politkomisarja pa Ivan Bertonec. Vse ilegalce je treba povezati v čete in postaviti poveljstva. Vsaka četa naj ima dva voda, pri četi naj določijo komandirja in politkomisarja, pri vodu pa komandirja in politdelegata.

Dalje so sklenili, da je treba takoj začeti z bojem, napadati manjše sovražnikove patrole, skupine in postojanke pod geslom: okupator naj se počuti kot v oblegani trdnjavi. Tretjič, delovnim množicam je treba pojasniti cilje našega boja in stopnjevati množičen odhod v partizane. In končno so sklenili, naj se partizani prehranjujejo izključno s pomočjo terenskih organizacij.

Te sklepe so takoj uresničevali. Partizanske skupine izpod Stola in z Mirce so se premaknile na Možakljo. Na Obranci je bila 28. julija ustanovljena jeseniška četa. Istočasno sta Stane Zagar in Jože Gregorčič ustanovila tudi Jelovško četo.

Gregorčič je zadnjega julija zvečer sklical četo na Obranci. Četa je dobila nalogo, da minira mostove pri Zirovnici. Stara jugoslovanska vojska je ob umiku minirala cestni in železniški most. Italijani so namesto cestnega mostu napravili globoko ob vodi, zasilnega. Druga skupina naj bi minirala železniški most pri Martuljku.

Eksploziv so dobili iz jeseniškega kamnoloma. Preiskrbel ga je Riček. Akcija v Zirovnici je dobro uspela. Spodnji most je zletel v zrak, zgornji pa je dobil le dve luknji. Tudi druga skupina v Martuljku je uspela in je tudi tisti most bil precej poškodovan. Del čete pa je ostal v taborišču na Obranci.

Vse kaže, da so Nemci že prej pripravljali napad

na taborišče. Ze okrog polnoči so slišali kamione na Poljanah. Patrolja z Obrace jih je slišala. Svetlikalo se je že, ko sta Božič in še nekdo zagledala švabske čelade. Brž sta šla opozoriti taborišče. Komando je prevzel Taler in razporedil borece na položaje. Užgali so po Svabih.

Vnela se je prva bitka v narodnoosvobodilnem boju na Gorenjskem.

Kmalu pa so partizani spoznali, da so prešibki in da je Svabov preveč. V boju sta padla Ferdo Koren in Viktor Arzenšek, ko sta hotela spraviti na varno radioaparar in poročila.

Nemci so truplj pokrili, potem pa so se spravili nad vse, kar je bilo v taborišču. Posodo so tolkli in prebadali z bajoneti, hrano so odnesli ali pa razmetali in pohodili.

Takrat pa je spet začelo pokati.

Skupina, ki je ponoči minirala mostove v Zirovnici, je pohitela na vso moč, ko je zaslišala streljanje

Božidar Jakac: Na Pohorje

v taborišču. Med Svabi je nastala zmešnjava, saj so mislili, da so že opravili. Nekaj jih je padlo, drugi so jo ucvrli nazaj. Ob vzhodu Mežaklje pa jih je počakal Finžgar in še on udaril po njih. Obstrelili so ga in nezavestnega odpeljali s seboj v Begunje, kljer so ga pozneje ustrelili.

To se je zgodilo 1. avgusta 1941. Takrat so padli prvi partizanski streli na Gorenjskem, in v spomin na te dogodke praznujejo Jeseničani svoj občinski praznik.

Ognjeni krst na Stolu

Februar 1942. Mraz in globok sneg. Gorenjski partizani te zime ne bodo zlepa pozabili. Snega je bilo še po dolini precej, po planinah ga je pa navedlo, da si se vdiral do pasu in čez.

Po veliki bitki pri Dražgošah se je Cankarjev bataljon premaknil pod Stol v lesene bajte na planjino. Tista noč menda je bilo na 20. februar, je bila jasna in mraz je rezal do kosti. Tako pripoveduje Karel Kozar, star partizan, ki je takrat doživel svoj ognjeni krst. Našel sem ga na jeseniški reševalni postaji, ki jo vodi. Sedlj smo na klopcu onstran dvorišča. On

z ženo, seveda tudi staro partizanko. Takrat sta bila skupaj pod Stolom.

»Bila je še trda noč, okoli pol štirih jutraj, ko je straža sporočila: 'Svabi!'

Polde Stražičar nas je brž razporedil: glavnina umik, štirje za zaščitnico. Med tem štirim; so bili Cufarjev Joža, tisti Primorec, kako se je že pisal...?«

»Koder, Jože Koder.« Kozarjeva ima sploh čudovit spomin za imena.

»Da, Koder se je pisal. Dober fant. Snega je bilo do prsi. Čez čas smo že zagledali bele postave, ki so se počasi pomikale proti nam. Že na sto metrov so se nam približali, mi pa smo čakali na komando. Naj užgemo po njih? No, potlej je nekdo le prihitel dol in nam naročil, naj se umaknemo, ker je Svabov preveč. Jaz sem se brž, objesten kakor sem bil, napisal na listek po nemško: 'Pridite gor, če se ne bojite', in ga pritrtil na bližnjo smreko.

Pa so bili Svabi od vruga in so res šli za nami.

Okoli dveh popoldne smo bili na vrhu Stola pri Prešernovi koči. Svabov še ni bilo za nami. Kočo smo zažgali, potlej nam je bilo žal in smo ogenj pogasil. No, Svabi so jo potem zažgali.

Za nami so prišli okoli štirih popoldne. Zavzeli smo položaje in se udarili z njimi. Tisti Koder je bil res korajžen fant. Kar kleče je sekal po njih. Čez kakšne pol ure ga je zadela nemška krogla naravnost v čelo. Klofalj smo se vse do noči. Da, bilo nas je 38. Pod noč smo se umaknili proti Zelenici. Šele takrat smo videli, koliko zased so Svabi postavili...»

Tako sem doživel svoj ognjeni krst v partizanih,« je zaključil tovariš Kozar svoje pripovedovanje.

»Saj imam že nekaj napisanega, pa nisem prišel do tega, da bi oddal.«

»Treba je,« je dodala njegova žena. »Otroci so za nami in naj vedo, kako je bilo tiste dni, ko smo se bili za to, kar danes imamo.«

»O Kodru pa le zapišite. Zasluži, da počastimo njegov spomin,« je še pristavil, ko smo se poslavljali.

V. J.

Daljnovid pretrgan!

Kaj, bili smo laiki v teh zadevah, pripoveduje tovariš Koňobelj-Slavenko. Imeli smo stare jugoslovanske mine. Te so bile štirioglate. Reklj smo jim »Lazarjeva žajfa.«

Dobil sem nalogo, da miniram daljnovid. Naša naloga je bila, da povzročimo okupatorju čimveč škode, prekinemo prometne vezi in kolikor le mogoče onemogočimo obratovanje tovarn. Seveda je bil še drug cilj. Hitler je že napadel Sovjetsko zvezo in mi smo hoteli doseči, da bi Svabi okrepili svoje straže in postojanke ter da bi imel Hitler na razpolago manj ljudi za vzhodno fronto. Vsak vojak, ki bo tu, bo manj na vzhodni fronti, to je bilo naše geslo.

Minirat smo se odpravili Janez Zvan, Stane Kersnik in jaz. Z nekaj minami, vžigalniki in vžigalno vrstico smo šli na blejsko Dobravo k zadnjemu daljnovidnemu stolpu ob Savi. Vse smo pripravili, zažgali in se umaknili.

Čakamo. Nič. Četrť ure. Nič. Pol ure. Nič.

Naj jih hudič vzame, pa take mine.

Vžigalna vrstica je bila zanič in ni dogorela do konca. Potlej smo vse pobrali. Čez nekaj dni pa znova. Dobili smo novo vrstico, eksploziv, smo založili s kamni, da bi bil učinek večji, prižgali in zbežali v zavetje.

Počilo je, da se je zemlja stresla. Oblak prahu, vrh stolpa se je zamajal, nagnil in stolp se je prelomil.

Hotelj smo, da bi ta podrl še drugega, ko bi padal. Pa ga ni.

No, zagrmelo je močno, da se je slišalo daleč po dolini in proti Bledu, kar je dalo našim ljudem moralno. Svabi so morali, kar precej dolgo kuriti s premogom, ker jim je v tovarnah toka zmanjkalo.

(Nadaljevanje na 12. strani)

SPOMINI NA OKUPACIJSKO ŠOLO

NISMO KLONILI

Pisalo se je leto 1941. Nemci, prav tako tudi Italijani, so skušali na vsak način v kali zadušiti prve začetke narodnosvobodilnega gibanja.

V jeseni so Nemci na Gorenjskem, Italijani pa v tako imenovani Ljubljanski pokrajini odprli svoje šole. Njihov namen je bilo le potujčevanje.

V šoli, v katero smo morali obvezno zahajati, smo med poukom italijanščine strmeli skozi okno in poslušali le z enim ušesom. Kadar nas je italijanski učitelj klical k tabli, se nismo nikdar odzvali. Stiskali smo glave in se delali kot da ga ne razumemo. Dijakovo ime je še enkrat ponovil v izmaliceni obli-

mladi Italijan, član GILL-a. Zelo rad je razkazoval svoje mišice. Hvalil se je, da bi lahko nekaj članov organizacije GILL izžugalo dva tako številčno močnega razreda kot je naš. Glejte, kako mi krepimo telo, je dodal, se pognal čez kozo ter si pri tem na začudenje nas vseh zlomil nogo. Sošolec Janes se je naskrival zasmejal in glasno dejal: »Tako si boste zlomili ne noge, ampak vratove, če boste še dolgo šarili po naši zemlji.«

V tistih dnevih vstaje nismo samo z besedami dokazovali pripravljenosti, da bi v tej sodelovali. Lotevali smo se že manjših akcij v šoli in izven nje. Italijanske prosvetne oblasti so kmalu zahtevale, da v šolskih prostorih pozdravljamo z rimskim pozdravom. Razobesili so tudi vrsto plakatov z napisom: »Pozdravljaj z rimskim pozdravom«. Toda plakati so kmalu izginili. Naše večste roke so poskrbele za to. S tem pa seveda nismo mogli odpraviti rimskega pozdrava. Toda prav ta pozdrav nam je bil večkrat v silii razvedrilo. Nikakor se ga nismo mogli naučiti. Razumljivo, da so

sledili večkrat dolgi »treningi«. Toda našim nemogočim pozdravom dolgi treningi, skupni ali posamezni, niso nič pomagali. Zaradi naše »zabitosti«, da ne bi omadeževali »svetega rimskega pozdrava«, so ga pričeli opuščati.

Ne bom pozabil tistega septembrskega dne, ko smo kot en moč zapustili razred v trenutku, ko bi moral stopiti v razred italijanski inšpektor. To pot nismo ušli kazni. Sojo so zaradi nas za dalj časa zaprli.

N. B.

Ni bilo zaman

V novembru 1941. leta je prišel na Jesenice mlad komunist Tugo Vidmar. Njegova naloga je bila organizirati in poživiti delo SKOJ. Zbral je več skupin mladih skojevcev, sestajal se je z njimi zdaj tu, a jutri že na drugem mestu. Uspeh ni izostal. Mladi Jeseničani so hitreje začeli zbirati denar, orožje, hrano, razpečavali so začeli ilegalno literaturo. Toda med mladimi re-

volucionarji je bil izdajalec. Člane mladinske organizacije so v večjih presledkih izsledili in jih zaprli. Na Silvestrovo so jih odpeljali v Begunje, takrat sem jih videla poslednjič. Videla sem njihove kuštrave glave, njihov poslednji nasmeh, oči so govorele: prestali smo zaslivanje, pretepanje, zdaj čakamo samo še konca. Nič nismo v strahu, le ponosni smo.

Prišlo je prvo januarско jutro 1942. Skozi okno smo opazovali poigravanje snežink. Vse bolj in bolj smo postajali nestrpni. Okoli devete ure se je pred kaznilnico ustavil avto. Tedaj smo vedeli: danes bodo streljali — toda koga? Nekoliko pred deseto uro so odprli vrata jetniških celic. Vstopili so gestapovci ter izbirali in izbrali mlade, življenja željne mladince. Natrpali so jih v avtomobil, odpeljali v Begunjsko Drago in jih na zverinski način umorili.

Begunjsčica, ki se dviga nad ozko dolino Drage, majhen potok in star grad, so pričali njihovega neizmernega trpljenja, njihove oči so poslednjič objele ves ta kos naše ljube domovine, potem pa so se za vedno zaprle. Že v prvih mesecih naše revolucije so žrtvovali svoja življenja — toda ne zaman.

nisem, sem pozabila. To je bilo najino geslo. Veselo kramlajoč sva zapustila postajno poslopje. Ves čas med potjo sva se tako glasno smejala, kot da bi šla s pustne zabave. Prav nič nisva bila podobna opreznim ilegalcem. Bila je pozna ura, ko sva

prispela na dogovorjeno mesto. Srečanje s partizani je bilo nadvse pristrano. Dolgo sem jim morala pripovedovati, kako je v dolini, natanko sem jim opisala vsako najmanjšo spremembo. Partizan Smid, Kobal in Gregorčič so me z zanimanjem poslušali, naposled pa je Gregorčič povedal kratko zgodbo o tem, kako je razorožil dva nemška vojaka. Takole je začel svoje pripovedovanje:

»Pozno zvečer sem se vračal iz Češnjice. Bila je tema, da nisem videl korak pred seboj. Pravi čas za vojne podvige, sem si dejal. Moja tiha želja se je že v naslednjem trenutku izpolnila, ko sta se kakor iz tal pojavila pred menoj dva nemška vojaka. Ni bilo več časa, da bi se umaknil, preostalo ni nič drugega, kakor, da sem jima pomolil samokres pred nos in ju hitro razorožil. Nemcema nisem smel dopustiti, da prideta k sapi, kajti imel sem le pištolo brez nabojev.«

Še več takih zgodb o junških dejanjih prvih gorenjskih partizanov sem ta večer slišala, le škoda, da sem se morala kmalu posloviti. Vrnila sem se spet nazaj v okupirani Slovenski Javornik. Cirila

Fran Roš:

Pesem svobode

Zabukovski knapi —
podzemski kopači
in preboldski tkalci in kmečkol
vaščan,
vsi združeni — svoje usode
kovači
so planili v borbo za lepši
svoj dan.

Bogato je Slandrova setev
kalila
po rudnikih, fabrikah, gradah
vasih.
Človeka, ki dela, je k zmagi
vodila
po strmih, krvavih in slanih
potéh.
(Odlomček)

Ivan Strekelj

Partizanska

Naglo puško smo zgrabili in v gozdove zdoma šli, ko sovražnik naš je hotel, da bi sužnji mu bill.

Partizanski prvi strelji narodni upor bude, vračamo tako fašistom za storjeno nam gorje.

ki, končno pa se je moral vdati. Navadili smo ga, da nas je klical, kot nam je bilo ime.

Nekoč sem med uro italijanškega jezika čital Prešernove pesnje. V verze sem se tako zatopil, da nisem opazil, kdaj se je moji klopi približal učitelj. Njegove male oči so bile polne sovraštva, začel je kričati. Dolgo časa je trajalo, da sem iz njegovega vpitja razbrl, kaj sploh hoče. Razlagal mi je, da slovenščina ni kulturni jezik. Prešeren je nemški pesnik, ki je spesnil nekaj slovenskih pesmi samo za zabavo. Ker sem mu oporekal, me je za kazen vpisal v razrednico, češ, da se ne pokoravam njegovim navodilom.

Posebno dobro se spominam te lovadnih ur. Poučeval nas je

Plamen upora med tiskarji

(Nadaljevanje s 6. strani)
galno tehniko »Toneta Tomšiča«, kjer je delal s Pleškomo. Strekelj je zaradi bolezni zapustil tehniko, postal sekretar komiteja Bežigrad, nato pa odšel v partizane.

Nekega dne je Jože Moškrič predal svoje delo Viktorju Ilvarju. Dne 13. julija 1941 nam je nekdo zaupno sporočil, da je odšel Moškrič v partizane. Že po štirinajstih dneh se je vrnil v Ljubljano. Prihajal je zopet čeprav bolj poredko, med grafičarje. Zaupano mu je bilo drugo odgovornejše delo. Vesel je bil svojega uspeha med grafičarji. Nekako tiho zadovoljstvo in zadoščenje je odsevalo iz njegovih oči.

»Fantje, veseli smo vaših uspehov, kar tako naprej!«

Pri opravljanju raznih dolžnosti pa so Moškriča izsledili belogardistični zločinci. Odpeljali so ga v župnišče na Polici pri Grosupljem. Povedali so mu, da vedo, da je on Jože Moškrič, rojen 2. februarja 1902. Zverinsko so ga mučili. Ko so spoznali, da od njega ne dobe

nikake izjave, ki bi jim utegnili koristiti, so vsega razmrvarjenega dne 22. februarja 1943 za obzidjem pokopališča ustrelili in tam pokopali.

Plamen upora, ki ga je zanetil leta 1941 Jože Moškrič, je nenehno plamtel med grafičarji. Tako močno se je razplamtel, da ga nihče več ne bi mogel zažgati. Ko so tovariši zvedeli, kaj se je pripetilo Jožetu, so obljubili, da se bodo maščevali.

Ob njegovi smrti smo imeli samo še eno ilegalno grafično tehniko. Tudi ta je kmalu propadla. Ilegalni tisk smo prenesli v Blasnikovo tiskarno. Tam so bili tovariši tesno povezani. Vse, kar je potrebovalo narodnosvobodilno gibanje, so brez pomisleka izgotovili. Okupatorjih ni izsledil. Tudi tiskarna »Slovenija« je v času okupacije zelo veliko prispevala, ker je odstopila tiskalne stroje, črkovni in drugi material, kar vse je znatno pospeševalo ilegalni tisk. Vzporedno s tem je pričela leta 1941 ilegalna grafična tehnika — tiskarna Brata Tuma — tiskati

prve pomembne tiskovine narodnosvobodilnega gibanja.

Vsak grafičar-komunist je moral pridobiti določeno število grafičarjev za osvobodilno gibanje. Nekateri so prevzeli druge važne naloge: Rado Čenčič, Drago Jenko, Lado Trobeyšek, Stane Glavač, Gojmir Melik in Slavko Žitnik so odšli v partizane. Nekateri od teh se niso vrnili. Tovariš Florjan Gomilšek je bil izdan in ustreljen kot talec. Premnože pa so odpeljali v internacijo, iz katere se jih mnogo ni več vrnilo.

Tone Fajfar je bil že od začetka član Plenumu osvobodilne fronte Slovenije ter je leta 1942 tudi odšel v partizane. France Boštjančič pa je bil član rajonskega odbora Osvobodilne fronte Trnovo; pri neka blokadi so ga fašisti prijeli in odpeljali v internacijo, od koder se je vrnil po kapitulaciji Italije. Odšel je v partizane.

V organizacijskih pro-palače »Grafike« so bili pogosto sestanki KPS ali OF. Marsikdo se je tu tudi skrival in prenočeval.

Leta 1942 se je italijansko vojaštvo nastanilo v petem nad-

stropju palače »Grafike« ter postavilo na njeni stehi močno protivojensko baterijo. Zato smo morali naše podtalno delovanje močno učvrstiti, ker bi vojaki spriču neprevidnosti lahko postali pozorni nad našim početjem. Previdni pa smo morali biti še zlasti zato, ker neka uslužbenka grafične organizacije ni bila povsem zanesljiva. Morda je tudi ona kriva, da je vdrl okupator v naše prostore. Nastopil je s tako odločnostjo, kot bi mu bilo vse početje dobro znano. Povpraševal ni samo po priamkih, marveč tudi kaj se sploh v hiši dogaja. Zaželenega ni našel ne zvedel. Znano mu je bilo sicer dobro, da se tu zbirajo grafičarji in da gotovo sodelujejo v osvobodilnem gibanju, vendar dokazov ni mogel dobiti.

Odtlej so grafičarji podvojili svojo previdnost. Odločili so se za nov način medsebojne povezave po stanovanjih, ki je bil manj sumljiv in manj nevaren celotnemu borbenemu gibanju. Nasilje okupatorja pa jih ni nikoli tako prestrašilo, da bi le za trenutek opustili svoje delovanje za osvoboditev.

Partizanska pesem

V prvih dneh okupacije je delavec in pisatelj Tone Čufar obiskal v Ljubljani svojega znanca Karla Pahorja. Čufar je s seboj pripeljal prijatelja Mateja Bora in ga v pisarni akademije predstavil skladatelju.

»On ti bo uglasbil pesem,« je rekel Čufar prijatelju, pokazal na Pahorja, nakar ju je zapustil.

»To naj bi bila partizanska himna,« je predlagal pesnik Matej Bor, ki se je takrat spoznal s Pahorjem.

»Razumem... toda morali boste izvršiti še nekaj ritmičnih popravkov, kot jih ima na primer Internacionala...«

»Jutri boste dobili novo besedilo,« je rekel Matej Bor in odšel.

Kake tri ali štiri dni potem so bile po vsej Ljubljani raztresene note z besedilom. To je bila partizanska skladba »V boj« (prvotni naslov »Razpnite preko vsega sveta vešala«).

Italijanske okupatorje je ta pesem razbesnela. Začeli so raziskovati, kdo je pesnik in skladatelj. Po daljšem času so prišli na sled Mateju Boru ki je bil takrat že v partizanskih vrstah, sum za skladbo pa je padel na Pahorja. Nekega dne je na Akademijo za glasbo prišel belogardistični sekretar te šole v spremstvu še nekega drugega izdajalca, se obrnil naravnost h Karlu Pahorju ter mu pomolil note s partizansko pesmijo.

»Ali poznate to pesem?« je vprašal sekretar. Skladatelj je vzel note in jel požvižgavati melodijo namenoma z napakami.

»To je dober marš. Dobra je faktura, samo malo bi ga bilo treba še dodelati,« je odgovoril Pahor.

»Preberite besedilo,« je rekel belogardist. Ko je preletel znane besede, se je Pahor začudil in takoj vrnil note sekretarju.

»Najlepša vam hvala za to. Toda mene to ne zanima. Jaz sem glasbenik in me zanima samo melodija, a besede... Izvolite note nazaj.«

Tako je znani partizanski skladatelj Karel Pahor, ki je od leta 1941 delal v kulturnem odseku Osvobodilne fronte, vsaj za čas odbil sumnjo belogardistov. Leta 1943 je zapustil Ljubljano in odšel v Sercerjevo brigado.

V ENEM ZAMAHU

Proti koncu jeseni 1943 se je Levstikova brigada, v kateri sta bila tudi skladatelj Karel Pahor in pesnik Tone Seliškar, prebijala skozi Suho Krajino. Po prihodu v vas Korin sta dobila Pahor in Seliškar poziv, naj se ogasita v divizijskem štabu v Kalu nad Ambrusom. V močnem dežju, ko sta prebrodila nekaj potokov, sta prišla do vaške bajte, v kateri sta bila dr. Fran Zwitter, univerzitetni profesor, in arhitekt tovarišica Zorka. Utrujen in do kože premočen Seliškar se je vlegel k peči. Pahor, prav tak, je prisedel.

»Ej, moj Tone, če si kaj junaka, napiši sedaj kako optimistično pesem,« se je nasmehal Pahor. Premraženemu Seliškarju.

Cez nekaj minut je Seliškar pomolil Pahorju list papirja s pesmijo »Naša nova zastava«.

»Sedaj pa ti, Karel, če si kaj moža, napiši melodijo za to pesem prav tako hitro, kot sem jo jaz napisal,« je rekel pesnik skladatelju.

Tovarišica Zorka, (ki je kasneje padla), je opazila, kako se je Pahor v zadregi popraskal po glavi. Vprašala je skladatelja, če bi mu morda pomagala cigareta.

»Poslušaj, Zorka, samo nikar me ne zafrkavaj,« je vzrojil strastni kadilec, ki že skoraj dva meseca ni videl cigarete. Mislil je, da se tovarišica šali.

Partizanka je privlekla iz torbe nekaj listov tobaka in jih ponudila. Oba sta strastno zvila cigareti, jih prižgala in s slastjo vdihavala dim.

»Prepričan sem, Karlo, da ti bo pomagalo, da boš lažje našel melodijo za Tonetove verze,« se je blago in tovariško nasmejala tovarišica Zorka.

In resnično, ob dimu dragocene cigarete so bile v nekaj minutah napisane note, ki so dva ali tri dni kasneje odšle v slovenske partizanske brigade. V enem zamahu se je rodila mogočna pesem »Naša nova zastava«.

»NA JURISŠ«

Na Mokrcu blizu Ljubljane je bila v vrtači obkoljena Levstikova brigada. V mrzlem zimskem

dnevu 1943 so jurišali partizani, da prebijejo sovražnikov obroč. Popolnoma izčrpan je Pahor legel na posekana debla in okleščene veje. K njemu je prišel komandant brigade Jože Mirtič (padel je 1944. leta).

»Danes bo konec,« je rekel Pahor komandantu, prepričan, da njihovi brigadi ni rešitve iz obroča.

»Jaz nisem pesimist. Prebili se bomo,« je odločno odgovoril komandant. Skladatelj je izvlekel papir iz žepa. Na obodu obroča je nezadržano regljalo in pokalo, v zraku je bil smrad smodnika. V takem vzdušju krvave borbe, junških naporov je Pahor napisal poziv na prebitje obroča, napisal je eno najbolj znanih partizanskih pesmi, »Na

juriš. Z originalom in prepisom pesmi v roki je pristopil Pahor h komandantu Mirtiču.

»Poslušaj Jože, na, tu imaš mojo najnovejšo pesem. Tebi dajem en izvod. Tisti, ki od naju ostane živ, jo naj razširi naprej.«

Tega dne so Pahorjevo pesem peli borci, ne da bi vedeli zanjo. Skladatelj jo je slišal na bojnem polju in jo takoj prenesel na papir.

V skopih trenutkih počitka je nastajala partizanska pesem — med maršom, v mrazu, snegu in dežju. Tako je pisal tudi Pahor pesem borbe, kot jo je slišal sredi boja, v viharju juriša, v naporih maršev, v preutrujenosti in lakoti, v zavijanju zimske burje, v zanosu partizanske moči in svetlih partizanskih idealov. V vzdušju smodnika, v grmenju topov in min so se nenadno, kot narasli potoki, rodile partizanske pesmi.

Pred odhodom v partizane se je prišteval Pahor, kot je sam rekel, k modernistični struji »atonalistov«.

»Vsi so se čudili, kako sem mogel preiti na komponiranje maršev in partizanskih pesmi,« je dodal Pahor, »glasbena emocija in zavest, kaj bo najbolj koristilo borcem k naši zmagi, so vsiljevali skladatelju potrebo, da prispeva to, kar je v

borbi najbolj koristno in najbolj potrebno. To so bile partizanske skladbe, katere sem prenehal pisati ob koncu vojne. Danes sem spet za modernistična izrazna sredstva muzike, toda ne več na glem konstruktivizmu ali kot bi rekli v likovni umetnosti, na abstrakciji. Partizanska skladbe so bile za moje delo prelomnica. Čas partizanstva in njegovi doživljaji kot tudi vsebina te borbe se bodo vedno kazali v mojih delih.

PRISPEVEK V VELIKI BORBI

V vojni vihuri se je skladatelj Marjan Kozina znašel v Beogradu. Od tod je prišel leta 1943 v Ljubljano. Takoj po prihodu v Slovenijo je odšel v partizane, kjer je nekako meseca septembra pod vplivom spremembe v svojem lastnem življenju, napisal svojo prvo partizansko pesem »Heja ho«.

»Večkrat mi ni bilo všeč, da so naši partizanski pesniki pisali samo liriko,« je rekel te dni Marjan Kozina, ko se je spominjal vojnih dni. »Nekoč v Beli Krajini, v glavnem štabu Slovenije, sem rekel to moji sorodnici, mladi Mariji Dernošek Povedala mi je zgodbo o petnajstih partizanih, ki so se prebili skozi obroč nad tri sto Italijanov. Rekla mi je, da mi bo napisala tekst, da ga uglasbim. Bil sem navdušen, da bom končno vendar dobil epski motiv za balado, ki sem jo nameraval komponirati. Cez nekaj dni mi je Marija prinesla pesem »V obroču«. Neke noči sem se vračal iz glavnega štaba. Pozabil sem, da so na poti do hiše, v kateri sem stanoval, izkopane jame za tanke. Padel sem v rov tako nesrečno, da sem si zlomil rebro ali dva. Tako sem popolnoma nemočno ležal na kmečki peči dva ali tri dni. Takrat mi je prišlo na misel, da bi komponiral pesem na besede, ki sem jih že dalj časa nosil s seboj. Poklical sem pesnika Cirila Kosmača, ki je bil takrat tam, in ga prosil, naj mi prinese papir in svinčnik. Nekako v eni uri sem napisal skladbo »V obroču«.

TRI SKLADBE, NAPISANE V KRČMI IN MRZLI SOBI

V decembru 1943 ali januarja 1944 sta bili dve brigadi XV. divizije v Gorskem Kotaru na Hrvaškem. Tam je dobil Marjan Kozina tri pesmi Mateja Bora. Bilo je strašno mraz. Zato je šel v krčmo. Sedel je za mizo, izvlekel papir in svinčnik in poskušal pisati note. Hrup ljudi pa ga je pri delu motil.

»Tu se ni dalo komponirati,« je pripomnil Kozina. »Zato sem zaprosil krčmarja, da mi da kakšno sobico. Pokazal mi je eno. Cez kakih deset minut sem imel občutek, kot da sem v ledenici. Nisem mogel več vzdržati. Odšel sem v kuhinjo, da se pogrejem, in se spet vrnil v sobo. Cez nekaj dni sem povedal komisarju Marku Peršiču, da imam nekaj skladb, ki pa jih še nisem preizkusil, ker nimam instrumenta. On mi je preskrbel klavir. Šele ko sem jih zaigral, sem videl, da mi je ena — »Naša baraka« zelo uspela. V resnici, »V obroču« in »Naša baraka« sta mi najdražji deli iz narodno-osvobodilne borbe.

NAJMOČNEJŠE PARTIZANSKE PESMI JE ZLOŽIL PO VOJNI

Šele po vojni, v normalnih življenjskih pogojih je začel skladatelj Kozina ustvarjati, kot sam pravi, svoja najmočnejša dela. To je do neke meje razumljivo. Za svojo najboljšo povojno skladbo ima simfonijo — impresije iz partizanskih časov. Ima štiri dele »Ilova gora«, »Padlim«, »Bela Krajina« in »Proti morju«.

»Po prijemu in resnosti dela in vložnem trudu,« je rekel Kozina, »mislím da je to eden od najbolj intimnih spominov, umetniško oblikovanih tako, kot je človek takrat v resnici doživel.«

VLOGA SKLADATELJA V VOJNI

Partizanska pesem je odigrala vidno vlogo v življenju naših borcev. Bila je odsev čustev in želja partizanov na zmago nad sovražnikom, razvijala je čustva iskrenega hrepenenja za narodovo svobodo, za novim boljšim in pravičnejšim življenjem. V trenutkih oddiha pa je vedrila borci in ljudstvo. Vsi slovenski partizanski oddelki so želeli čimveč pesmi in priredb. Zato je bilo med vojni širjenje pesmi lahko in uspešno. Partizanske tehnike so razmnoževale note zelo dobro.

KOLEKTIV
ZADRUŽNEGA
AVTOPREVOZ-
NIŠTVA
DRAVOGRAD

ČESTITA
OB DNEVU VSTAJE
VSEM DELOVNIM
LJUDEM

Trgovsko podjetje
»OJSTRICA«
DRAVOGRAD

in

SINDIKALNA PODRUŽ-
NICA TRGOVCEV
IN GOSTINCEV
DRAVOGRAD

čestita vsemu delovnemu
ljudstvu za DAN VSTAJE
slovenskega naroda

GOSTIŠČE
»PRI TREH VDOVAT'
PIRAN

ČESTITA
OB DNEVU VSTAJE
22. JULIJU
VSEM CENJENIM
GOSTOM
IN
OBISKOVALCEM

VSEM DELOVNIM
LJUDEM
ČESTITAMO OB
DNEVU VSTAJE

KMETUSKA
ZADRUGA
z o. j.
DRAVOGRAD

Kolektiv
Gradbenega podjetja
»KONSTRUKTOR«
PIRAN

čestita
ob DNEVU VSTAJE
vsem delovnim ljudem
ter priporoča
svoje uslug

KOLEKTIV

„Splošne plovbe“
PIRAN

s posadkami ladij:

p/1 »ROG«
m/1 »MARTIN KRPAN«
m/1 »GORENJSKA«
p/1 »BIHAČ«
p/1 »LJUBLJANA«
p/1 »KORNAT«
p/1 »NERETVA«

ČESTITA DELOVNEMU LJUDSTVU OB PRAZNI-
KU DNEVA VSTAJE

„Saturnus“
Tovarna kovinske embalaže
LJUBLJANA
ČESTITA VSEM DELOVNEMU LJUDSTVU OB
DNEVU VSTAJE

K PRAZNIKU VSTAJE ČESTITA

OKRAJNI ZAVOD
ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE
CELJE

KOLEKTIV

OPEKARNE
LJUBEČNA-BUKOVŽLAK

čestita vsemu delovnemu ljudstvu ob DNEVU
VSTAJE in priporoča svoje visokokvalitetne
opečne izdelke po ugodnih cenah in dobavnih rokih.

„TITAN“
TOVARNA KOVINSKIH IZDELKOV IN LIVARNA
KAMNIK

ČESTITA VSEM DELOVNEMU LJUDSTVU OB
DNEVU VSTAJE

REPUBLIŠKI ODBOR
SINDIKATA TEKSTILNIH IN USNJARSKIH
DELAVCEV SLOVENIJE

POŠILJA VSEM KOLEKTIVOM BORBENE POZDRAVE ZA PRAZNIK
SLOVENSKEGA LJUDSTVA — 22. JULIJ

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

„BETON“ CELJE, Ljubljanska cesta 16

Telefon 20-29, 20-30

IZVRSUJE gradbena in ostala dela na visokih in nizkih gradnjah. —
Razpolaga z najmodernejšim strojnim parkom in so zato gradbene usluge
odlične ter konkurenčne v cenah.

KOLEKTIV

RIBIŠKEGA PODJETJA

„RIBIČ“
PIRAN

ČESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM
I OB DNEVU VSTAJE — 22. JULIJU

Vsemu svojemu član-
stvu in vsemu delov-
nemu ljudstvu
čestitamo ob
DNEVU VSTAJE

OBČINSKI
SINDIKALNI
SVET
LJUBLJANA-MOSTE

Trgovsko podjetje
»DELIKATESA«
PIRAN

čestita ob Dnevu vsjaje
vsem odjemalcem in do-
baviteljem ter vsemu
delovnemu ljudstvu

Ob prazniku Vstaje
čestita

KOLEKTIV
PLINARNE-VODOVOD-
RAZSVETLJAVNA
CELJE

Kolektiv
»MOCNA KRMILA«
 LJUBLJANA-MOSTE
 Kavčičeva ulica 14

vsemu delovnemu ljud-
 stvu čestita za DAN
 VSTAJE slovenskega
 naroda

Delovni kolektiv
Veletrgovine
»P B E R A D«
 PORTOROZ

čestita
 delovnemu ljudstvu ob
 DNEVU VSTAJE —
 22. juliju

Obenem se priporoča
 svojim odjemalcem

Kmetijska zadruga
LOVRENC
NA POHORJU
 čestita vsemu delovnemu
 ljudstvu ob Dnevu vstaje.

V svojem združnem ho-
 telu »JELEN« nudi ceneni
 oddih Dnevni osonč
 550 din. — Moderen kom-
 fort — Tekoča topla in
 hladna voda. — Hrana
 odlična. — Avtobusna
 zveza od postaje Ruta

Delovni kolektiv
 trgovskega podjetja
»HUBELJA«
 v AJDOVŠČINI

pošilja iskrene čestitke ob
 Dnevu vstaje vsem svo-
 jim potrošnikom in od-
 jemalcem.

Ob DNEVU VSTAJE —
 22. juliju
 čestite vsem delovnim
 ljudem

»T E O L«
 Tovarna tekstilnih in
 usnjarskih pomožnih
 sredstev
 LJUBLJANA

Vsemu delovnemu ljudstvu čestitamo ob Dnevu
 vstaje slovenskega naroda in želimo še nadaljnjih
 uspehov

TOVARNA POHIŠTVA NOVA GORICA

K prazniku vstaje
 slovenskega naroda —
 22. juliju
 čestitajo:

**Občinski ljudsk.
 odbor PIRAN**

**Občinski komite
 ZKS PIRAN**

**Občinski odbor
 SZDL PIRAN**

**Občinski sindikal-
 ni svet PIRAN**

**Občinski odbor
 ZB PIRAN**

**VSE SILE
 ZA SOCIALIZEM**

Ob prazniku DNEVA VSTAJE slovenskega ljudstva proti nemškim, italijan-
 skim in madžarskim zavojevalcem ter ob splošni ljudski vstaji

čestita

DELOVNI KOLEKTIV

INDUSTRIJA USNJA VRHNIKA

vsem delovnim kolektivom in vsemu ljudstvu naše ožje domovine k uspehom,
 ki so plod velikih naporov, katere naša družba zavestno vlaga v svojem
 vsakodnevnem delu s delavskim in družbenim samoupravljanjem, zavedajoč
 se, da ustvarjamo sebi in bodočim pokoljenjem lepši jutrišnji dan.

VALJČNI MLIN AJDOVŠČINA Z OBRATOM V VRTOVINU

proizvaja vse vrste mlevskih izdelkov trgovske
 meljave.
 Obrat v Vrtovinu melje izključno za kmečko
 meljavo.
 Postrežba hitra in solidna.

Delovni kolektiv Mlinskega podjetja Ajdovščina
 čestita vsem svojim odjemalcem in delovnim lju-
 dem ob Dnevu vstaje — 2. juliju.

EMAJLIRANO KUHINJSKO POSODO

pocinkano, brušeno ter pokositreno posodo, higienske ip sani-
 tarne artikle, kopalne kadi, senčnike za električno razsvetljavo,
 transportno embalažo, cestno-prometne znake, ulične in na-
 sipne tablice, garderobne omarice ter podobne predmete, na-
 dalje radiatorje, kotle za centralno kurjavo, jeklenke za butan

NUDI V ODLIČNI KVALITETI:

TOVARNA EMAJLIRANE POSODE CELJE

K prazniku — 22. juliju
 čestita
»C V E T J E«
 trgovsko vrtnarstvo
 PORTOROZ

AVTOPROMET
 LJUBLJANA
 Savska cesta

čestita ob Dnevu vstaje
 22. juliju vsemu delovne-
 mu ljudstvu

Podjetje za protektiranje
 avtoplaščev
»PROTEKTOR«
 LJUBLJANA
 Šmartinska c. 84
 čestita za Dan vstaje
 slovenskega naroda
 vsemu delovnemu
 ljudstvu.